

Programmatie in het buitengewoon secundair onderwijs (dual leren) 2020- 2021

*Advies over de programmatie-aanvragen voor duale
structuuronderdelen in het buitengewoon SO*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand op 19 december 2020

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 13 februari 2020 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: technische werkgroep Oprichtingsdossiers buitengewoon secundair onderwijs op 7 januari 2020

Dossierbeheerders: Roos Herpelinck en Eric d'Hooghe

1 Regelgevend kader¹

1.1 Procedure

Scholen kunnen voor het schooljaar 2020-2021 een programmatie aanvragen voor duale structuuronderdelen van opleidingsvorm 3 en van tso en bso in opleidingsvorm 4. De standaardtrajecten werden bij AGODI ingediend, uiterlijk op 30 november 2019. Een programmatie moet goedgekeurd worden door de Vlaamse Regering na advies van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), de onderwijsinspectie en AGODI. Deze adviezen moeten toelaten de onderwijskundige, arbeidsmarktgerichte én juridische aspecten van het programmatiedossier nader in kaart te brengen.

1.2 Criteria voor de beoordeling van de programmatieaanvragen

De programmatieaanvragen moeten gemotiveerd worden en bij de beoordeling wordt rekening gehouden met deze criteria:

- 1 de eventuele beperkingen of voorwaarden (zoals frequentie, geografische inplanting, ...) die vanuit macrodoelmatigheid aan het aanbod van het structuuronderdeel zijn gekoppeld;
- 2 de kwantitatieve en kwalitatieve behoeften voor het aanbod van secundair onderwijs in de onderwijszone in kwestie met het oog op vervolgonderwijs of toetreding tot de arbeidsmarkt;
- 3 de keuzevrijheid van ouders en leerlingen;
- 4 de studiecontinuïteit van leerlingen binnen de aanbieder duaal leren of binnen de scholengemeenschap;
- 5 de getroffen voorbereidingen op het vlak van materiële infrastructuur en leermiddelen die voldoende en gepast zijn met het oog op de te verwerven competenties van het geprogrammeerde structuuronderdeel;
- 6 de aantoonbare samenwerkingsmogelijkheden met lokale arbeidsmarktactoren en de bedrijfswereld;
- 7 de afspraken die met andere lokale onderwijsinrichters, binnen en buiten de scholengemeenschap in kwestie, zijn gemaakt over een rationeel en transparant studieaanbod;
- 8 de afstemming binnen het overlegforum duaal leren waaronder de school of het centrum, als aanbieder, ressorteert.

Naast deze acht criteria, houdt de raad ook rekening met volgende elementen die inspelen op de specifieke situatie van het buso:

- De mogelijkheid om te komen tot tewerkstelling voor de specifieke leerlingenpopulatie: Zijn er voldoende tewerkstellingsmogelijkheden in de regio van de onderwijsinstelling waar de leerlingen terecht kunnen?

¹ [Omzendbrief SO/2006/03 Toepassing van de regels inzake de rationalisatie en de programmatie van het buitengewoon secundair onderwijs](#)

- De relatie tussen de kwalificatiefase en de integratiefase:
Als een onderwijsinstelling een opleiding niet aanbiedt in de kwalificatiefase, mag ze die ook niet aanbieden in de integratiefase. Dit is een voorwaarde om de aanvraag ontvankelijk te verklaren en dus een opdracht voor AGODI.

2 Beschrijving van de programmatieaanvragen

De raad bekijkt eerst een aantal trends binnen de aanvragen voor de programmatie van duale opleidingen in het buso.

De basis voor deze analyse is de overzichtstabel die werd aangeleverd door AGODI en de ingediende dossiers van de aanvragers.

2.1 Aantal aanvragen en het programmatiebeleid van de scholen

In totaal werden er 60 dossiers voor advies voorgelegd, waarvan 25 heraanvragen.

Er zijn 23 scholen die een programmatiedossier hebben ingediend, waarvan 10 die voor het eerst minstens 1 duaal structuuronderdeel aanvragen voor het schooljaar 2020-2021.

Aantal aangevraagde programmatiedossiers	Aantal scholen (n=23)
1	5
2	9
3	3
4	5
8*	1

*het betreft hier voor de helft een opleiding in de integratiefase en voor de helft in de kwalificatiefase

Er zijn verschillen in het aantal duale structuuronderdelen dat scholen aanvragen. De meeste scholen vragen twee opleidingen aan. Slechts één school mikt op 8 opleidingen. Maar bij de scholen die meerdere aanvragen indienden, gaat het vaak om aanvragen voor zowel de integratiefase als de kwalificatiefase van een opleiding. Die opleidingen hebben uiteraard een sterk gelijkend profiel. Toch worden ze als twee verschillende opleidingen beschouwd, wat de analyse enigszins vertekent.

Er zijn zowel argumenten voor een langzame opstart als om meteen een groter aanbod te programmeren:

- Vanuit schoolorganisatorisch oogpunt is het gemakkelijker om personeel specifiek in te zetten voor duaal leren (bijvoorbeeld voor trajectbegeleiding) als er een minimumgrens wordt bereikt van het aantal leerlingen in duale trajecten.
- Scholen geven aan dat het in de opstartfase gemakkelijker is om telkens een beperkt aantal kwaliteitsvolle leerwerkplekken te vinden voor meerdere opleidingen, dan veel kwaliteitsvolle leerwerkplekken voor één opleiding.

2.2 Studieaanbod

De 60 aanvragen ingediend door 23 scholen zijn als volgt verdeeld over de verschillende duale studierichtingen:

OV 3		
Assistent plantaardige productie	8	13,3%
Bandenmonteur	3	5,0%
Medewerker (banket)bakkerij	4	6,7%
Medewerker fastfood	19	31,6%
Medewerker Groen- en tuinbeheer	12	20,0%
Medewerker slagerij	1	1,7%
Schilder	8	13,3%
Vorbewerker carrosserie	2	3,3%
OV 4		
3 ^{de} graad Bedrijfsorganisatie tso	1	1,7%
3 ^{de} graad Logistiek bso	2	3,3%
Totaal	60	

Het is opvallend dat de meeste aanvragen zich situeren in opleidingsvorm 3.

Verdeeld over de opleidingsvormen en fases/graden geeft dat volgend beeld:

	OV3		OV4	
kwalificatiefase	24	40,0%		
integratiefase	33	55,0%		
3 ^{de} graad			3	5,0%
Totaal	57	95,0%	3	5,0%

3 Aanpak van de advisering

Naar analogie met de beoordeling van de aanvragen voor duaal leren in het gewoon secundair onderwijs, kiest de Vlor voor het buso voor een gelijkaardige aanpak:

- De raad adviseert heraanvragen op dezelfde wijze als vorig jaar: een gunstig van vorig jaar blijft gunstig, een ongunstig blijft ongunstig. Als een aanvraag al goedgekeurd werd door de Vlaamse Regering, maar niet ingericht omdat er geen of onvoldoende leerlingen ingeschreven waren, adviseert de Vlor ook gunstig.
- Als de raad na bespreking van het dossier oordeelt dat een aanvraag in voldoende mate beantwoordt aan de beoordelingscriteria, dan wordt aan deze aanvraag een gunstig advies verstrekt. Gunstige adviezen worden niet verder gemotiveerd.
- Als de raad na bespreking van het dossier oordeelt dat een aanvraag in onvoldoende mate beantwoordt aan de beoordelingscriteria, dan wordt aan deze aanvraag een ongunstig advies verstrekt. Ongunstige adviezen worden kort gemotiveerd in dit advies.
- In de tabel in bijlage zijn alle adviezen over de individuele dossiers toegevoegd.

Om de dossiers op een transparante manier te beoordelen, is er gekozen om ze te beoordelen in clusters. Die worden toegelicht in de volgende paragraaf.

4 Beoordeling van de dossiers

4.1 Algemene opmerkingen

De Vlor is tevreden dat er in het buso gewerkt wordt aan de opstart of verdere uitbreiding van duaal leren.² De raad is al langer vragende partij om bijkomende leerkanalen te creëren voor jongeren in het buitengewoon secundair onderwijs. In zijn advies over de modernisering van het secundair onderwijs vroeg hij om een globale visie te ontwikkelen over de plaats van het buitengewoon secundair onderwijs in een vernieuwd aanbod en een nieuwe organisatie van het secundair onderwijs.³

De eerste groep leerlingen die deelnam aan het tijdelijke project 'Schoolbank op de werkplek'⁴, zijn intussen afgestudeerd. Gegeven de ervaringen van dit project is het gemiddeld aantal inschrijvingen per opleiding per school nog relatief laag. Dit heeft onder meer te maken met het beperkt aantal opleidingsprofielen die toen in het buso konden worden aangeboden en de zeer strikte voorwaarden om een duale opleiding te kunnen programmeren. Vanuit die context is het dan ook belangrijk dat zoveel mogelijk scholen die nu een aanvraag indienen, de kans krijgen om duaal leren uit te bouwen en de duale trajecten langzaam te laten groeien. De Vlor blijft ook vragende partij voor een verdere verbreding van het duaal leren in het buso, onder meer naar knelpuntberoepen, ook als er nog geen standaardtrajecten zijn uitgewerkt.

Een aantal scholen stapte niet in het proefproject, andere scholen die wel instapten, hadden een lage of geen instroom in hun duale trajecten. Dit kan te maken hebben met het feit dat dit een nieuw aanbod is dat nog verder bekend moet worden. Dit kan ook te wijten zijn aan het gebrek aan voorziene flexibiliteit die van groot belang is voor deze doelgroep. De Vlor herhaalt dan ook het belang dat er moet worden ingegaan op de mogelijkheden die er geboden worden voor de leerlingen met nood aan extra begeleiding om in te stappen in een duale opleiding⁵. Voor het buso is een flexibele overgang tussen een duale en een niet-duale opleiding noodzakelijk, dit op grond van de handelingsplanning.

De Vlor herhaalt nog eens zijn bezorgdheid naar de organisatie van redelijke aanpassingen voor deze leerlingen op de werkvloer. De Vlor pleit hier ook voor in zijn advies 'Een pleidooi voor strategische beleidsplanning om inclusief onderwijs te kunnen realiseren'.⁶

² Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies voor het voorontwerp van decreet betreffende het duaal leren in het buitengewoon onderwijs van opleidingsvorm 3 en 4](#), 14 juni 2018.

³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de modernisering van het studieaanbod in het secundair onderwijs](#), 21 februari 2017; Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#), 3 oktober 2017.

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de uitbreiding van het tijdelijk project 'schoolbank op de werkplek' \(2018-2019\)](#), 8 maart 2018.

⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de tijdelijke projecten duaal leren: 'Schoolbank op de werkplek': bepalingen secundair onderwijs](#), 18 februari 2016.

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Een pleidooi voor strategische beleidsplanning om inclusief onderwijs te kunnen realiseren](#), 23 januari 2020.

4.2 Macrodoelmatigheid (criterium 1) en de kwantitatieve en kwalitatieve behoeften voor het aanbod van secundair onderwijs in de onderwijszone in kwestie met het oog op vervolgonderwijs of toetreding tot de arbeidsmarkt (criterium 2)

De Vlor gaat ervan uit dat het aantal inschrijvingen ook voor de nieuwe programmaties initieel relatief beperkt zal zijn en dat er voor een aantal opleidingen waarschijnlijk geen inschrijvingen zullen zijn. De relatieve onbekendheid van duaal leren bij leerlingen, ouders en bedrijven en het feit dat de scholen zelf nog zoekend zijn om duaal leren een plaats te geven in het aanbod zijn hiervoor logische verklaringen.

Bij de beoordeling van deze twee criteria werd er ook rekening gehouden met het feit of de opleiding leidt naar een knelpuntberoep.⁷

Tot slot vindt de Vlor het belangrijk dat scholen bij de opstart van duaal leren de kans krijgen om het stapsgewijs uit te bouwen zowel qua expertise als qua netwerkwerk van leerwerkplekken.

4.3 Keuzevrijheid (criterium 3)

De Vlor respecteert het principe van de keuzevrijheid van ouders en leerlingen tussen vrij en officieel onderwijs.

4.4 Materiële infrastructuur, samenwerking met lokale arbeidsmarktactoren en bedrijfswereld (criterium 5 en 6)

De Vlor adviseert alle programmatieaanvragen positief voor duale structuuronderdelen die behoren tot een studiegebied dat de school al aanbiedt vanuit de idee dat de materiële infrastructuur, inhoudelijke expertise en netwerken van bedrijven aanwezig zijn voor de programmatie van een duaal traject.

Vanuit eenzelfde logica adviseert de Vlor ook de programmatiedossiers positief van scholen die:

- in het schooljaar 2019-2020 een duaal traject wilden opstarten, maar op 1 oktober 2019 geen inschrijvingen hadden. In totaal gaat dit om 25 dossiers (41,7%);
- in het schooljaar 2020-2021 een duaal traject willen opstarten met een studierichting die leidt naar een (regionaal) knelpuntberoep (Medewerker slagerij en Medewerker (banket-)bakkerij, Medewerker fastfood en Medewerker groen- en tuinbeheer).

De samenwerking met de lokale arbeidsmarktactoren en bedrijfswereld is uiteraard cruciaal om duale trajecten vorm te geven. De Vlor heeft wel een aantal vragen bij de beoordeling van dit criterium:

- Moeten er al effectieve leerwerkplekken zijn op het moment van aanvraag van de programmatie? Aangezien de Vlor verwacht dat het om een relatief beperkt aantal leerlingen gaat, is dit geen noodzaak. De scholen hebben meestal een eigen netwerk en moest dat niet volstaan kan er een beroep worden gedaan op ondersteuning. (zie ook 4.2)

⁷ [VDAB, lijst knelpuntberoepen 2019](#)

- De sectoren zijn verschillend omgegaan met vragen van scholen om hun programmatiedossier te steunen. Sommige sectoren hebben alle scholen gesteund die deze vraag stelden, andere sectoren hebben dit voor geen enkele school gedaan.

4.5 Afspraken met andere lokale onderwijsverstrekkers (criterium 7)

De Vlor richt zich voor de beoordeling van dit criterium op het akkoord van de scholengemeenschap dat bij het aanvraagdossier gevoegd moet zijn.

4.6 Afstemming binnen overlegforum (criterium 8)

De opdracht van de overlegfora heeft betrekking op een brede context van onderwerpen over de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt maar met een expliciete focus op duale structuuronderdelen en aanloopstructuuronderdelen (art. 55 van het decreet duaal leren – art. 357/35 van de codex SO). Het organiseert structureel overleg rond en signaleert problemen bij:

- 1 de afstemming van het opleidingsaanbod op de mogelijkheden binnen de lokale arbeidsmarkt en tussen de verschillende aanbieders duaal leren;
- 2 het opzetten van al dan niet tijdelijke samenwerkingsverbanden tussen de verschillende betrokken partijen binnen duaal leren, met het oog op een versterking van de link tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt voor de leerling;
- 3 sensibilisering en mobilisering van de lokale arbeidsmarkt;
- 4 de bevordering van de vlotte overgang van leerlingen van onderwijs naar de arbeidsmarkt;
- 5 de analyse van de lokale arbeidsmarkt in functie van het huidige en toekomstige opleidingsaanbod, gebruik makende van de beschikbare gegevens.

De Vlor stelt vast dat de verschillende overlegfora op verscheidene manieren omgaan met de programmatieaanvragen. In sommige overlegfora worden de programmatieaanvragen enkel ter info voorgelegd, in andere overlegfora geeft men advies over de aanvragen. De Vlor vreest dat er op die manier mogelijk een niet-decretaal vastgelegd extra adviesorgaan in het leven wordt geroepen. Daarnaast wijst de Vlor erop dat dit extra criterium een verhoging van de planlast met zich meebrengt en stelt hij zich vragen bij het nut van dit extra overleg.

5 Aanbevelingen aan de overheid

- Uit de communicatie aan de scholen moet ook duidelijk blijken dat het gaat om programmaties voor het schooljaar 2020-2021 en dat als er geen leerlingen ingeschreven zijn op 1 oktober 2020, er een nieuwe programmatieaanvraag moet ingediend worden voor het schooljaar 2021-2022.
- Daarnaast stelt de Vlor vast dat scholen, na een gunstige beoordeling van een programmatieaanvraag in het verleden, het structuuronderdeel toch niet inrichten omdat een of meerdere leerlingen op het moment van de opstart toch voor een andere optie kiezen. Het is dan ook positief dat scholen voor buitengewoon onderwijs die keuze op maat van de leerling kunnen afstemmen. De Vlor dringt er bij de overheid op aan om de gunstige beoordeling voor het programmeren van een duaal traject voor meerdere jaren toe te kennen, onafhankelijk van het feit of er al dan niet een leerling het traject aanvangt voor 1 oktober van dat eerste schooljaar.

Bijlage bij advies programmatie duaal buitengewoon SO 2020-2021

De bijlage is een Excel-overzicht van de programmatieaanvragen met aanduiding van het advies.

Volgende kleurcodes geven in de Excel-tabel het advies aan:

Gunstig	Ongunstig
---------	-----------

Marleen Colpin
secretaris Raad Secundair Onderwijs

Saskia Lieveyns
voorzitter Raad Secundair Onderwijs